

УДК 364.467:332.122

П. О. Олішук,
старший викладач, Львівський національний аграрний університет

МІСЦЕВІ ІНІЦІАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

LOCAL INITIATIVES AS A TOOL FOR DEVELOPMENT OF RURAL AREAS

Анотація. Досліджено природу та інституційне середовище реалізації місцевої ініціативи, з'ясовано її значення для розвитку сільських територій. Сформовано пропозиції щодо вдосконалення організаційних засад реалізації місцевих ініціатив.

Ключові слова. місцева ініціатива, місцевий розвиток, сільська територія, інституції місцевого розвитку.

Annotation. Investigated the nature and institutional environment of local initiatives, found its importance for the development of rural areas. Formed suggestions for improving the organizational framework of local initiatives.

Keywords: local initiative, local development, rural areas, local development institutions.

Постановка проблеми. Розвиток сільських територій є складним і багатограним процесом, який є органічною частиною сільського розвитку. В Україні поступово викристалізуються теоретична база та власна державна політика розвитку сільських територій. Певним чином це пов'язано не лише із суспільними викликами, але й певними інституційними діями, зокрема прийняттям Національної програми розвитку сільського господарства та українського села. Однак чимало теоретичних і особливо – прикладних питань розвитку сільських територій вимагають глибшого дослідження та обґрунтування. Одне із них, це роль і місце місцевих (локальних) ініціатив у сільському розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток сільських територій до сьогодні досить ґрунтовно досліджений вітчизняними і зарубіжними вченими. Особливу роль місцевих ініціатив у місцевому розвитку відзначає О. Білоусов [1, с. 17], О. Павлов [4, с. 6] та польська дослідниця Є. Гроховська [2, с. 27]. Значну увагу цим питанням приділяють міжнародні організації, зокрема ООН, Світовий Банк, ОЕСР, ОБСЄ, Рада Європи та навіть Асоціація міст і сіл України. Згідно Закону України "Про місцеве самоврядування" право на реалізацію місцевої ініціативи лише мають органи місцевого самоврядування. Однак місцева ініціатива повинна мати глибшу природу. Належне інституційне забезпечення призведе до належної організаційної підтримки місцевої ініціативи, яка сприятиме розвитку сільських територій. Таким чином, процес створення та реалізація місцевих ініціатив у вітчизняній літературі є не достатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження природи та інституційного середовища реалізації місцевої ініціативи, а також з'ясування її значення для розвитку сільських територій, на основі чого сформулювати пропозиції щодо вдосконалення організаційних засад реалізації місцевих ініціатив.

Виклад основного матеріалу. Місцева ініціатива нова форма суспільних відносин на місцевому рівні повинна стати, взаємозв'язком співпраці місцевих органів влади з жителями сіл. Відсутність або недостатній вплив окремих інститутів можна розглядається як одне з основних перешкод на шляху реалізації місцевої ініціативи в сільських територіях.

До сьогодні на державному рівні в Україні не розуміли важливості підтримки місцевих ініціатив для розвитку територіальних громад. Сьогодні розроблено проект Закону «Про місцеві ініціативи» (№9404 від 03.11.2011). Документ визначає поняття місцевої ініціативи, її суб'єкта, детальний порядок внесення ініціативи та її розгляду місцевою радою. Зокрема, законопроект передбачає, що ініціативна група вносить місцеву ініціативу у формі проекту рішення місцевої ради, разом із необхідною кількістю підписів на її підтримку членів територіальної громади, до місцевої ради, де обов'язково має бути ухвалено рішення по суті внесеної ініціативи.

Рис. 1. Базові концепції розвитку сільських територій

Не важко побачити, що обидві концепції мають у складі дій так звані "місцеві ініціативи". Тому важливим є дослідження та обґрунтування їх ролі і завдання

саме у місцевому розвитку.

Ініціатива – одна із притаманних характеристик людини, як суспільної істоти (лат. homo public). Однак напевно це важлива риса й економічної людини (лат. homo oeconomicus). Термін ініціатива походить від латинського initiare – "розпочинати, присвячувати", а якщо розглянути глибше коріння, то від латинського іменника initium – "вступ, початок". Подібно до терміну підприємництво, вона також націлена на дію, початок чогось, активність. Носієм ініціативи є індивідум або їх інституційне утворення (група людей, організація, інституція).

Варто зауважити, що з огляду на активізацію розвитку сільських територій, акцентуванні уваги на роль та місце громади у цьому, можна виділити групу людського капіталу громади. Науковці і практики, а особливо управлінці відзначають значну диференціацію людського капіталу різних сільських громад. Тому можна вважати, що людський капітал громад є значним ресурсом розвитку сільських територій та інституціалізації самих громад.

Рис. 2. Вплив людського капіталу на розвиток сільських територій

Розвиток місцевих ініціатив, у випадку їх успішної або більш-менш результативної реалізації обумовлюється наростанням креативного (творчого) потенціалу громади. Оскільки реальні потреби громади та їх потенціал дуже диференційовані, то й самі місцеві ініціативи можуть мати різне спрямування.

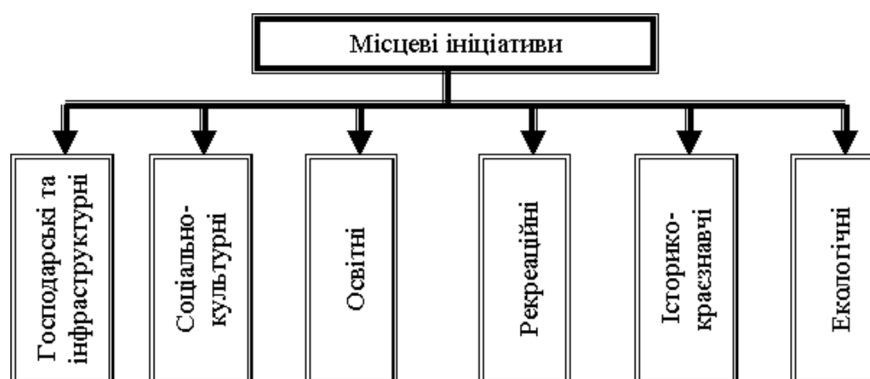

Рис. 3. Класифікація місцевих ініціатив

Можна стверджувати, що місцеві ініціативи – це оприлюднені або іншим способом доведені до населення, і акцептовані ним плани змін потенціалу, внутрішнього середовища, умов життя і життєдіяльності громади. У своєму розвитку будь яка ініціатива, як суспільне явище, перебуває у розвитку: від зародження ідеї до впровадження ініціативи в практику:

Умови ринкової економіки характеризуються розвитком та активізацією підприємницьких структур та місцевих ініціатив. Відповідно до цього, розвиток місцевих ініціатив на селі повинен відбуватися шляхом їх стимулювання безпосередньо в сільській громаді. Адже найбільш ефективно вирішити проблеми села може ніхто інший, як жителі, які в ньому проживають, оскільки саме вони:

- по-перше, найбільш зацікавлені в цьому;
- по-друге – мають доступ до необхідної інформації стосовно ключових проблем розвитку конкретного села.

Розвиток сільських територій, що розглядається в такому широкому контексті, становить для країни важливе стратегічне значення, від успішності якого безпосередньо залежать і геополітичне становище країни, і її роль у світовій економічній системі. Важливою складовою частиною реалізації даної стратегічної задачі є інституційна реформа, спрямована на створення адекватних поставленим цілям матриць формальних і неформальних соціальних та економічних інститутів, норм і правил. Необхідно цілеспрямоване формування інститутів сталого розвитку сільської місцевості.

Незважаючи на певні досягнення у застосуванні інституційно-еволюційної методології до досліджень актуальних соціально-економічних проблем, важко однозначно стверджувати, що сформовані на сьогодні теоретичні уявлення про інституціональний устрій сільської економіки досить повні та всебічні.

Інституційний устрій села нами доцільно розглядати на трьох рівнях (рис. 4). На формальному, «поверхневому» рівні інститути легко виявити, але не завжди їх можна ідентифікувати.

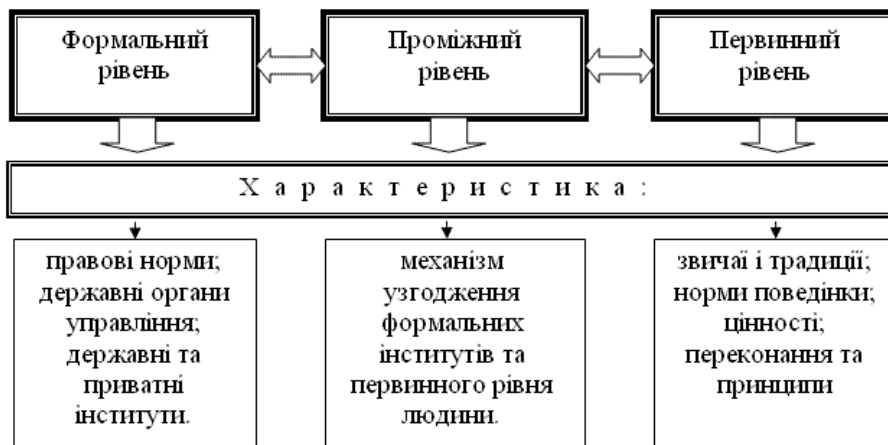

Рис. 4. Рівні інституційного середовища розвитку місцевих ініціатив

Щоб розкрити всю значимість і складність взаємодії між інститутами і економічною діяльністю, необхідно вивчити фундаментальні механізми, що направляють господарську поведінку людей і представлені у вигляді стійких, відтворюваних кожен день психологічних установок, інтуїтивних припущень, звичок, рольових очікувань, переваг, ціннісних орієнтирів, які значною мірою перебувають поза сферою свідомих рішень і контролю.

Головна проблема, на наш погляд, полягає навіть не в тому, що село перетворилося на зону суцільної бідності та соціально-економічної кризи та відповідно більш-менш визначена стратегія аграрних перетворень. Як результат, на селі зміцнюються позиції неформальної економіки, відбувається архаїзація господарського життя, спостерігається зростання бюрократизації влади, посилюються невизначеність, хаос і безлад. Іншими словами, має місце різке погіршення «якості» економічних і соціальних інститутів, що є головною причиною деградації сільських територій.

Формування та реалізація місцевої ініціативи повинна стати результатом належного та дієвого інституційного забезпечення. При цьому необхідно на державному рівні створити чітку нормативно-законодавчу базу, яка б сприяла ефективному розвитку місцевої ініціативи, що сприяло б стабільному розвитку сільських територій. Глибокий аналіз науково обґрунтованих принципів та механізмів реалізації місцевої ініціативи, з обов'язковим врахуванням зарубіжного досвіду дозволить прийняти ряд програм щодо розвитку сільських територій, як на місцевому так і загальнодержавному рівнях. Саме реалізація програм для локального розвитку сільських територій зробить її конкурентоздатною та інвестиційно привабливою.

Висновки. Таким чином, основою розвитку сільських територій, безперечно, є рівень прояву місцевих ініціатив. Варто відмітити, що їх активізація визначається не лише сукупністю передумов в конкретному населеному пункті, але й готовністю підприємців та сільських жителів до їх прояву. Причинами низького рівня прояву ініціативності сільських жителів є загальна їх пасивність, а також недостатній рівень уваги місцевої влади у стимулюванні цих процесів. Подальша активізація місцевих ініціатив залежить від наявності ефективності відповідних систем інституційної та фінансової підтримки.

Бібліографічний список

1. Білоусов О. С. Інституалізація громадської ініціативи в Україні: світовий досвід та національні особливості : автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Білоусов О. С. ; Одеська національна юридична академія. - О., 2008. - 19 с
2. Гроховська Е. Місцеві громади змінюють свою сутність. Пор. для гром. / Е. Гроховська. – В-а : 2000. - 87 с.
3. Губені Ю. Е. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики // Губені Ю. Е. Економіка України, 2007, № 4, с. 62-70
4. Павлов О. Концептуальні засади державної політики розвитку сільських територій / Павлов Олександр Іванович Ел. ресурс: <http://www.politik.org.ua/vid/bookscontent.php3?b=21&c=490>
5. Про місцеве самоврядування: Закон України, № 280/97-ВР від 21. 05. 97р. // Відомості Верховної Ради, 1997, N 24,
6. Храпливий Євген. Сільське господарство Галицько-Волинських Земель. / Храпливий Є. ; Львів: Видавнича офіцина, 1936р. с. 82.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2012

ТОВ "ДКС Центр"